

Mechanika II. (szilárdságtan)

5. előadás

Keresztmetszet magidoma, külpontos húzás-nyomás
húzószilárdsággal nem rendelkező anyagok esetén

Szabó Imre Gábor

Pécsi Tudományegyetem Műszaki és Informatikai Kar

Építőmérnök Tanszék

1. Síkidomok belső magja

A síkidom belső magja a síkidom olyan kitüntetett része a súlypont környezetében, amelyen belül, vagy annak határán működtetett tengelyirányú nyomóerő a teljes keresztmetszeten csak nyomófeszültséget hoz létre.

E terület határain belül lévő dőfésponthoz tartozó képzeletbeli semleges tengely a keresztmetszeti idomot sehol sem érinti. A keresztmetszetnek ezt a tartományát belső magnak, vagy másképpen magidomnak nevezzük.

A maghatárpontok meghatározhatók az alábbi összefüggések alapján:

$$e_x = \frac{i_y^2}{x_0}$$
$$e_y = \frac{i_x^2}{y_0}$$

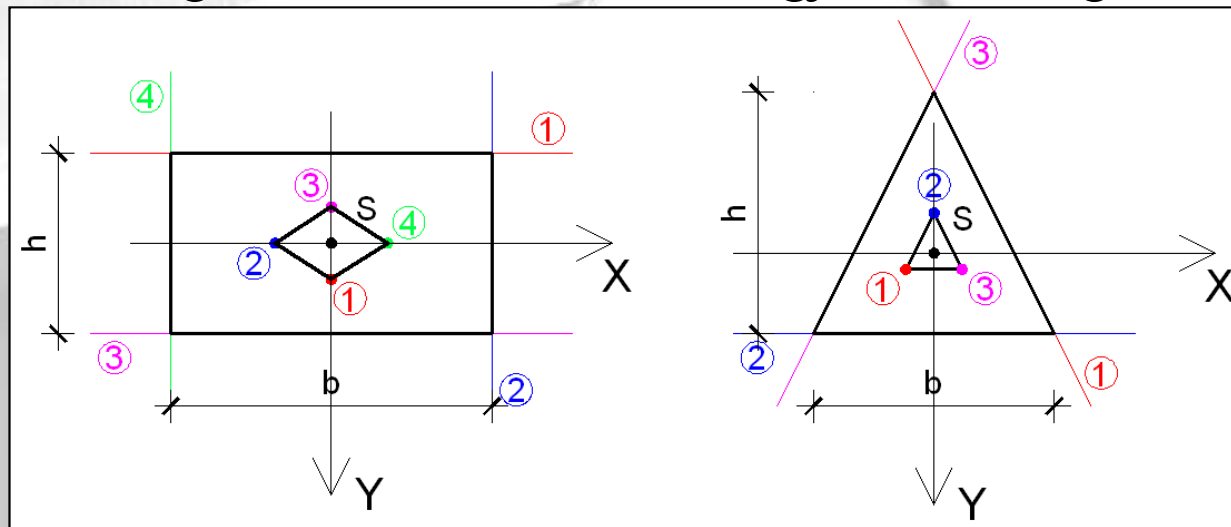
ahol: e_x , e_y – a magidom pontja és a keresztmetszet súlypontja közötti távolság;

i_x^2 , i_y^2 – a keresztmetszet inerciasugarának négyzete;

x_0, y_0 – a keresztmetszet súlypontjától mért távolság, ahol a keresztmetszet kontúrvonala metszi az „X” vagy „Y” főtengelyeket.

A negatív előjel arra utal, hogy a maghatárpont a dőfésponthoz képest a keresztmetszet ellenkező oldalán helyezkedik el.

A magidom mérete és alakja a keresztmetszet méretétől és alakjától függ. Görbe alakú síkidom belső magját is görbe vonalak határolják. Sokszög alakú síkidom belső magja is sokszög alakú.

1. ábra. Egyszerű keresztmetszetek magidoma

2. Húzószilárdság nélküli anyagú szerkezetek

A szerkezeti anyagok egy jelentős része nyomásnak ellenáll, viszont húzószilárdsággal elhanyagolhatóan minimálisan vagy egyáltalán nem rendelkezik.

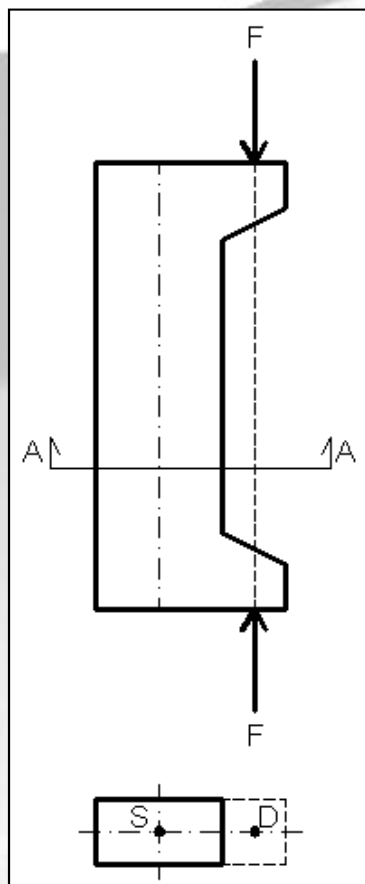
Ilyen anyagok:

- téгла- és kőfalazatok,
- betonszerkezetek (vasalás nélkül),
- talaj.

Ilyen szerkezetek csak olyan terhelést képesek hordani, amely a keresztmetszeten működő nyomófeszültségekkel egyensúlyozható.

A nyomóerő dőléspontjának helyét három különböző esetre vizsgáljuk: a magidomon belül, a magidom határán és a magidomon kívül, de a keresztmetszet kontúrján belül helyezkedik el.

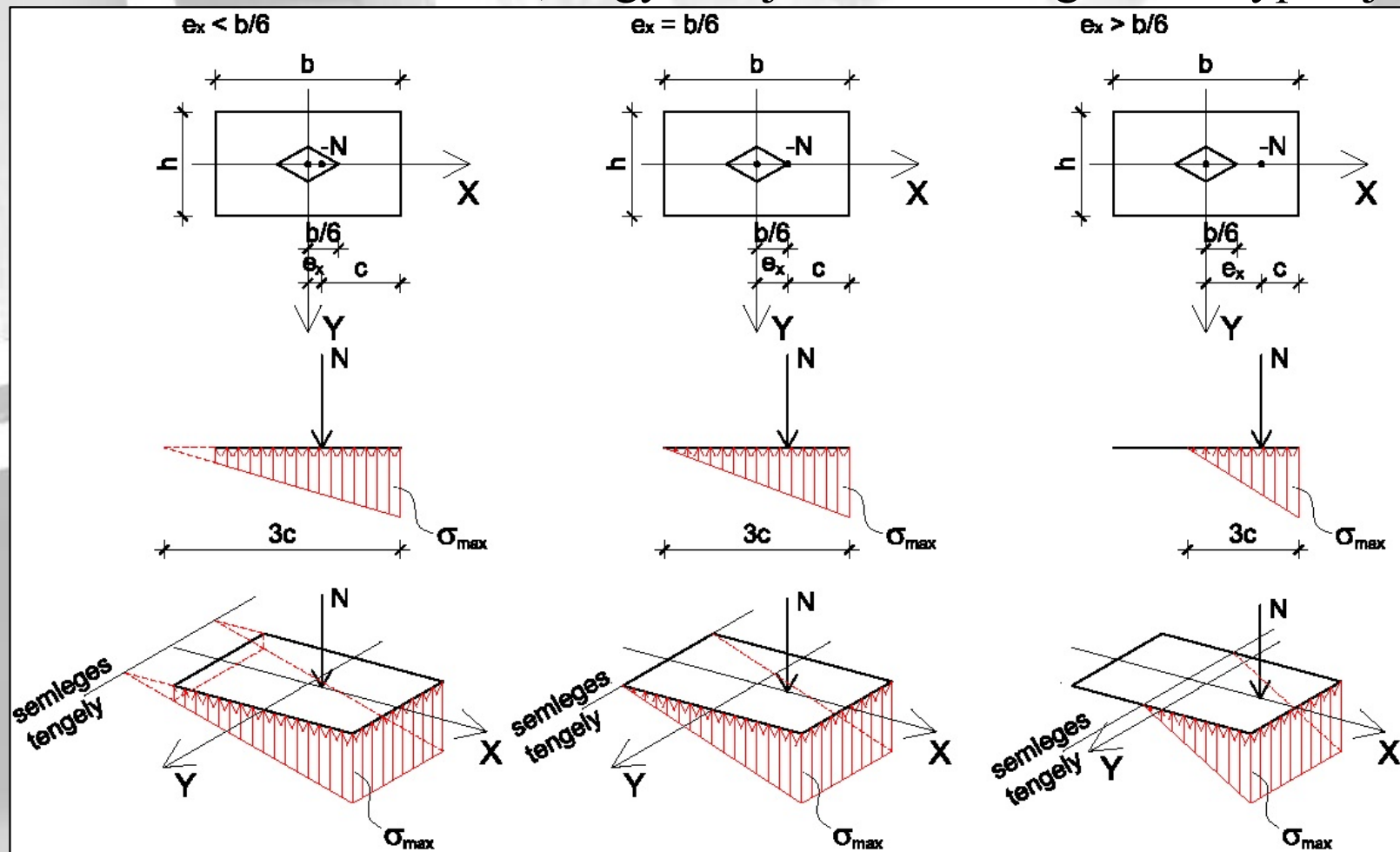
Egy negyedik eset lehetne, hogy a magidomon kívül, és a keresztmetszetet határoló oldaléleken is kívül hat a külpontosan nyomó erő, azonban ebben az esetben a terhelő erőt csupán húzófeszültségekkel nem lehet egyensúlyozni, így húzószilárdság nélküli anyagot sem lehet használni ilyen szerkezetek esetében.

2. ábra. A keresztmetszetet határoló oldalélen kívül eső döféspont

2.1 Rugalmas állapot (egyszeres külpontosság)

Rugalmas állapotban a feszültség eloszlás elsőrendű függvény szerint változik. Mivel az anyag nem rendelkezik húzószilárdsággal, csak nyomófeszültségek ébrednek. A külpontosan terhelő erővel a nyomófeszültségek eredője tart egyensúlyt. A külpontosan ható erő hatásvonalára keresztül kell, hogy menjen a feszültségi test súlypontján.

3. ábra. Nyomófeszültségek eloszlása rugalmas állapotban

Négyzet és téglalap keresztmetszet esetén a magidom határpontjai az összefüggések egyszerűsítése miatt az oldalhosszúságok 1/6-ába esnek. ($b/6$ és $h/6$).

A feszültség maximum értelemszerűen a keresztmetszet mindig azon oldalán van, amelyiken a döféspont elhelyezkedik.

Ha a döféspont a magidomon belül van, akkor a feszültségek eloszlása és számítása teljesen megegyezik a húzószilárdsággal rendelkező anyagú szerkezeteknél tanultakkal.

$$\sigma_{\max} = -\frac{N}{A} - \frac{M_y}{I_y} \cdot x$$
$$\sigma_{\max} = -\frac{N}{A} - \frac{N \cdot e_x}{I_y} \cdot \frac{b}{2}$$
$$\sigma_1 = -\frac{N}{A} + \frac{N \cdot e_x}{I_y} \cdot \frac{b}{2}$$

ahol: σ – a külpontos nyomóerő hatására keletkező normálfeszültség;

N – a külpontos nyomóerő;

A – a keresztmetszet felülete;

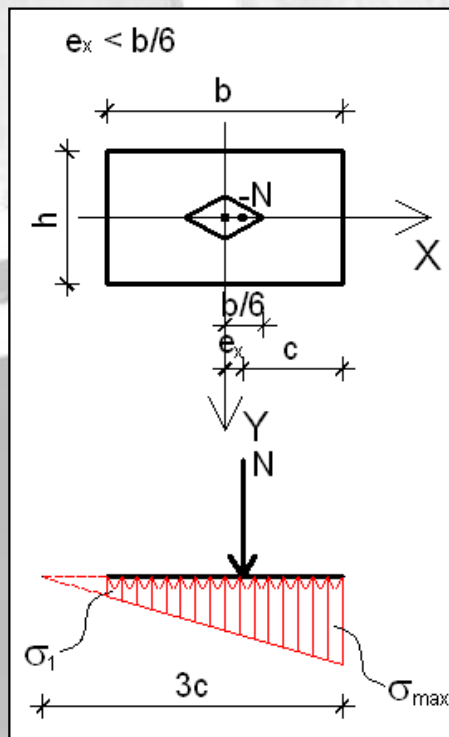
M_y – a hajlítónyomaték értéke „Y” irányban;

I_y – a keresztmetszet tehetetlenségi nyomatéka (inerciája) a súlyponti „Y” tengelyre;

x – a súlyponttól a keresztmetszet szélső szálának távolsága;

e_x – a külpontosság nagysága, a keresztmetszet súlypontja és a dőféspont közötti távolság;

$b/2$ – a súlyponttól a keresztmetszet szélső szálának távolsága.

4. ábra. A dőféspont a magidomon belül helyezkedik el

Ha a döféspont a magidomon kívül van, akkor a keresztmetszet egy része a húzófeszültség hatására bereped, a másik részén csak nyomófeszültség ébred (nyomott felület, nyomott zóna). A két részt elválasztó határvonal (semleges tengely) helyzetét a döféspont helye befolyásolja, a nyomóerő nagysága nem.

Négyszögszelvény esetében a számításhoz szükséges összefüggések egyszerűsíthetők:

Rugalmas állapotban a határerő kiszámítása:

$$N_{HR} = \frac{3 \cdot c \cdot h \cdot \sigma_h}{2}$$

ahol: N_{HR} – a külponos nyomóerő határértéke rugalmas állapotban;

c – a külponos nyomóerő döféspontja és a keresztmetszet szélső szála közötti távolság;

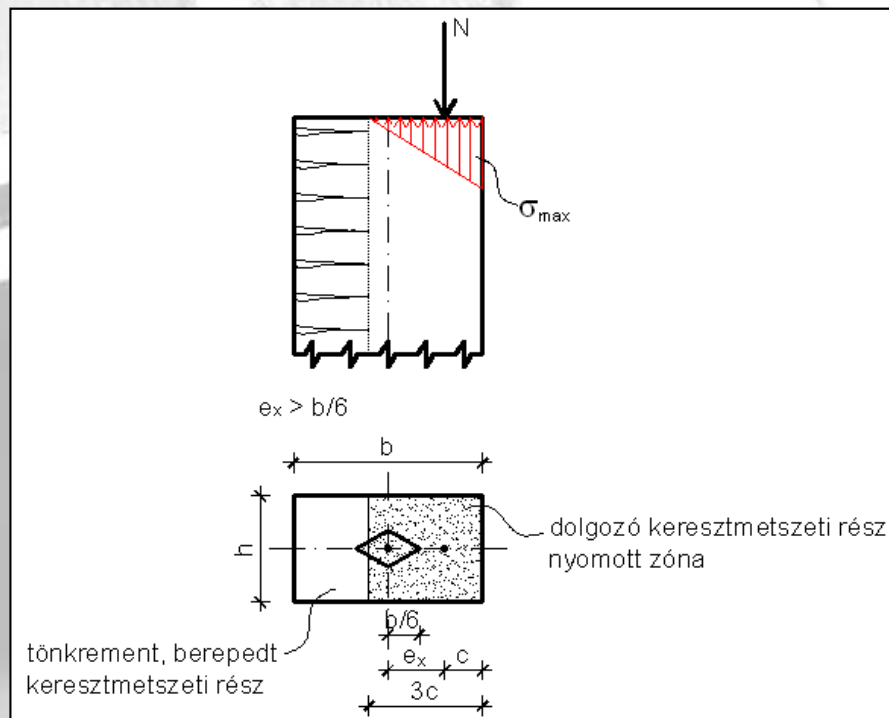
h – a keresztmetszet oldalélének hossza (ha a külponos nyomóerő döféspontja az „X” főtengelyen helyezkedik el, akkor a keresztmetszet „y” irányú oldalhosszúsága, ha a döféspont az „Y” főtengelyen van, akkor a keresztmetszet „x” irányú oldalhosszúsága);

σ_H – a normál feszültség határértéke;

2 – mivel rugalmas állapotban a feszültségi ábra elsőrendű függvény szerint változik (háromszög alakú), ezért szükséges a 2–vel való osztás.

Az összefüggést jobban megvizsgálva, látszik, hogy gyakorlatilag a feszültségi test térfogatát kell kiszámolni.

Az összefüggés átrendezésével, a mértékadó nyomóerő felhasználásával a mértékadó normál feszültség is kifejezhető.

5. ábra. A dőféspont a magidomon kívül helyezkedik el

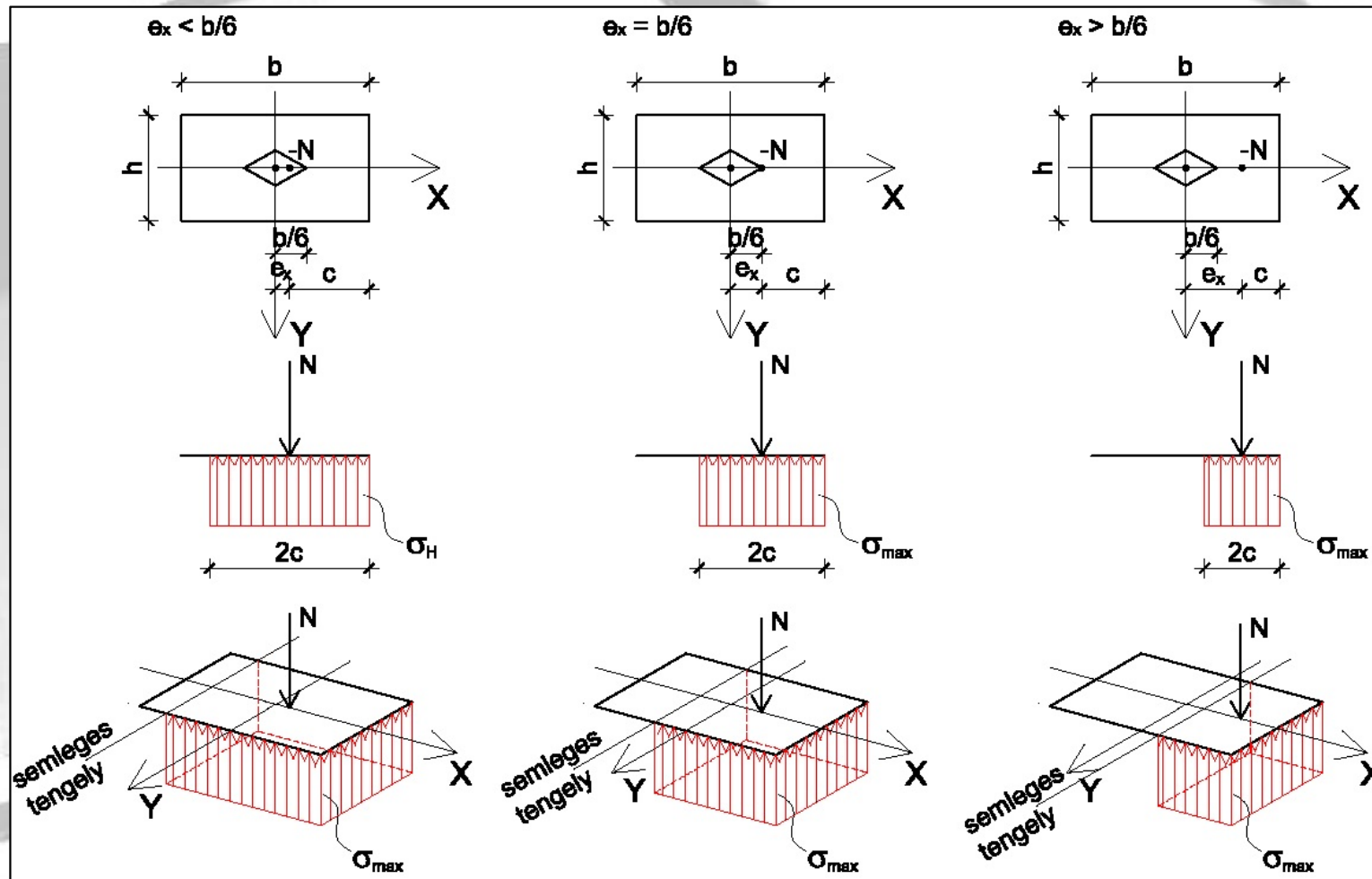
2.2 Képlékeny állapot (egyszeres külpontosság)

Képlékeny állapotban a feszültség eloszlása egyenletes. A nyomóerővel a nyomófeszültségek eredője tart egyensúlyt. A dőféspont kijelöli a feszültségi test súlypontjának helyét.

Képlékeny állapotban a határerő kiszámítása:

$$N_{HK} = 2 \cdot c \cdot h \cdot \sigma_h$$

- ahol: N_{HK} – a külpontos nyomóerő határértéke képlékeny állapotban;
 c – a külpontos nyomóerő dőféspontja és a keresztmetszet szélső szála közötti távolság;
 h – a keresztmetszet oldalélének hossza;
 σ_H – a normálfeszültség határértéke.

6. ábra. Nyomófeszültségek eloszlása képlékeny állapotban

Kétszeres külpontosság esetén az alapösszefüggések változatlanok. Eltérés a dolgozó keresztmetszeti rész (nyomott zóna) nagyságának meghatározásában van. A feladatok során csak egyszeres külpontossággal foglalkozunk.

Felhasznált irodalom

ARNOLD ILDIKÓ, HAJÓSNÉ TEMESI ESZTER: *Mechanika 2. – szilárdságtan –*. Janus Pannonius Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Főiskola, Pécs, 1998.

DR. SALÁT GÉZA: *Szilárdságtani példatár*. Pollack Mihály Műszaki Főiskola, Építőipari Kar Tartószerkezetek Tanszék, Pécs, 1974.

SZAKÁCS JÓZSEF, NAGY ZOLTÁN: *Mechanika. Módszertani útmutató és példatár II. évfolyam Magas- és Mélyépítő szakos levelezős hallgatók részére 2–3–4. konzultáció*. Pollack Mihály Műszaki Főiskola Építőipari Kar, Pécs, é.n.